

Senador federalista

Alfons Cucó, per tres vegades el senador valencià més votat, prepara des del seu «allunyament provisional» madrileny i europeu un llibre sobre País Valencià i Estat espanyol. D'això, i de la difícil pau entre valencians, entre d'altres coses, parla en aquesta entrevista.

Fúlvia Nicolàs

Físicament, recorda un poc a Quico, el progre de les tires de Jose Luis Martín. Només físicament, perquè aquest professor d'Història Moderna i Contemporània, autor d'una pila de llibres sobre política i ideologia al País Valencià dels dos últims segles, és senador electe en les tres últimes legislatures, vice-president d'una de les comissions del Consell d'Europa i president de la Comissió valenciana per a la Celebració del V Centenari, entre molts altres càrrecs d'àmbit parlamentari estatal.

Nascut a València fa poc més de 45 anys, inicià la seua vida política en l'Agrupació Democràtica d'Estudiants Valencians, poc després de deixar l'uniforme del col·legi dels Jesuïtes, on compartí aula i pupitre amb personatges com Josep Vicent Marqués, Lluís Aracil, Eliseu Climent o Manuel Ardit.

Al Partit Socialista Valencià tornaria a coincidir, poc després, amb bona part dels amics d'infantesa, alguns dels quals acabaren passant, com ell, al PSPV. L'any 1977 entrava, com a membre d'aquest darrer partit, en el PSOE, després d'un congrés extraordinari en el qual el 80 per cent de la militància decidia d'ingressar al partit majoritari de l'esquerra. La seua història posterior entraria en el capítol de «Valencianos que triunfan»... a Madrid —i, en el seu cas, a Estrasburg— perquè una difícil relació amb la cúpula socialista valenciana el manté des del principi en una mena d'«exili daurat». Està segur, però, que algun dia tornarà.

—Aspectes de la política valenciana en el segle XIX, El valencianisme polític, Republicans i camperols revoltats, Estatutismo y valencianismo, Sobre la ideologia del blasquisme i Papers públics, *aquest últim l'any 83, són els llibres que ha publicat fins ara. Quasi tots pertanyen a l'època en què era professor, ací a València. ¿Ja no fa d'historiador, ara que és polític?*

—Fa algun temps que estic intentant

posar per escrit una llarga reflexió sobre aquest país i l'Estat espanyol, un tema complicat i que ha estat poc tocat. Les anàlisis que s'han fet, en els últims vint-i-cinc anys, d'ençà de la publicació de *Nosaltres els valencians*, tenen el comú denominador de l'intent d'introspecció, de conèixer-nos a nosaltres mateixos. Crec que això ha tingut resultats parcials, en el sentit que s'ha oblidat molt el marc estatal, dins el qual hi ha el País Valencià, i pense que és interessant examinar país i estat en una relació d'interdependència,

com una cosa està en funció de l'altra i com s'influeixen mútuament.

—*¿I quina és la tesi?*

—No m'agradaria avançar-ne, encara. En tot cas, es tractaria —això seria una de les tesis del llibre— d'explicar com la supervivència del País Valencià com a col·lectivitat diferenciada està absolutament lligada amb l'existència d'un estat democràtic, igualitari, i com, per tant, no es poden fer avanços en un sentit sense fer-los en l'altre... Jo sempre he estat federalista, crec que l'estat federal seria el model quasi perfecte per a resoldre en profunditat els problemes polítics dels ciutadans valencians, d'una banda pel que fa a l'Estat espanyol i, de l'altra, seguit d'una altra mena de pactes que podrien conduir a l'establiment d'un estat europeu o mundial.

—*Però, ¿creu que el socialisme espanyol en el govern coincideix en aquest entusiasme federal?*

—És difícil de contestar, perquè po-

driem confondre el que és amb el que hauria de ser. Hem arribat a una situació en què no es pot analitzar sense tenir en compte el punt de partida, una llarga dictadura, i tenim una Constitució que és el text més perfecte o menys imperfecte, com vulgues, que podríem haver tingut. Estic convençut que té unes possibilitats de traducció real en el sentit filo-federalista molt superiors a les que tenia per exemple la Constitució del 31. No crec que el procés autonòmic estiga esgotat. En els pròxims quatre, vuit, deu anys, decantarem quin és realment el model definitiu de l'estat. I he trobat molta gent que pensa com jo.

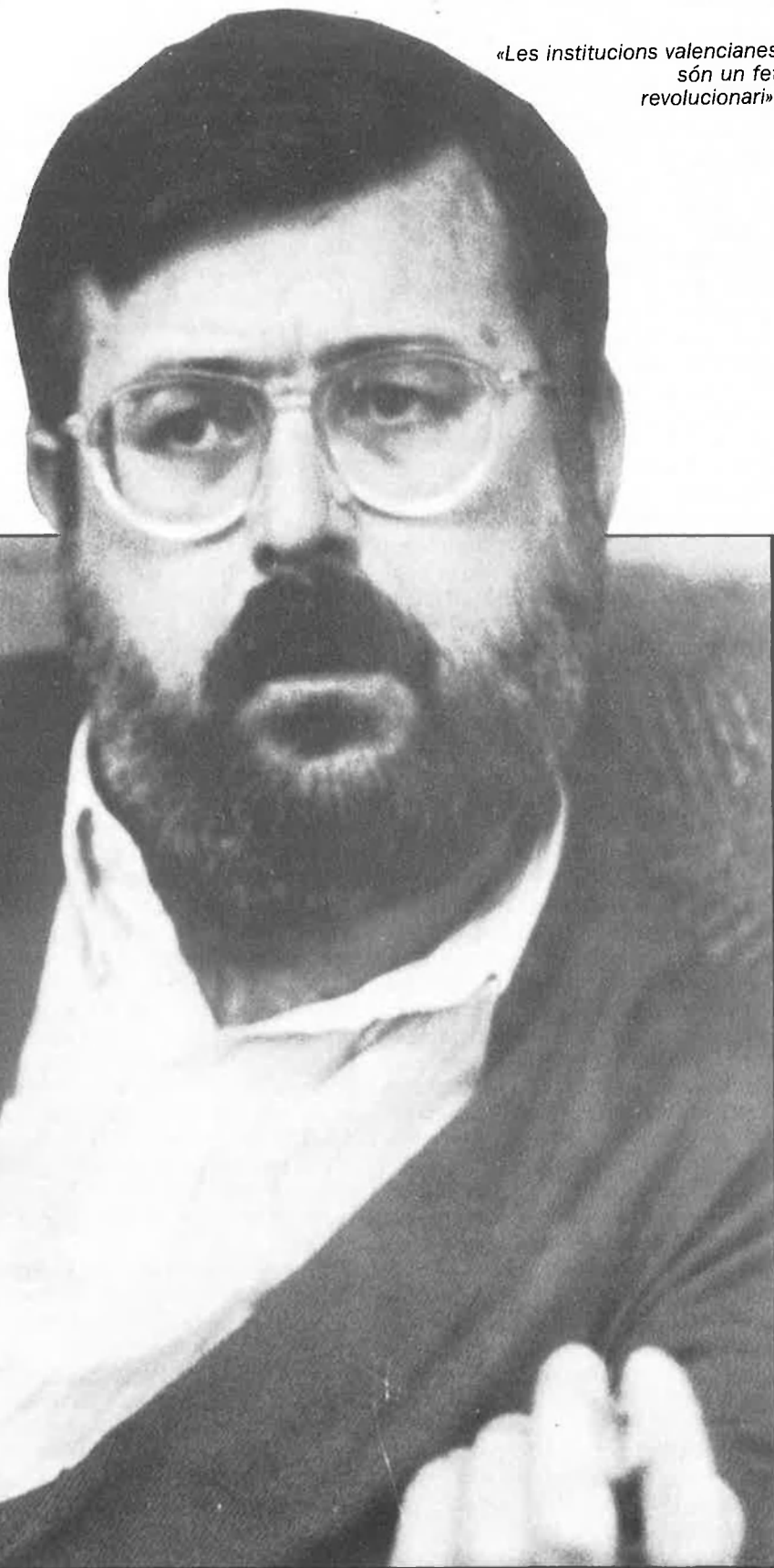
—*¿I quina és la valoració que fa del procés autonòmic valencià?*

—Encara és prompte per a parlar-ne. Ha passat un període històricament molt curt. Insistesc que les institucions valencianes, el fet de tenir-les, és un fet revolucionari. Aquest país no ha tingut un espai de poder inequívocament

valencià des de començaments del segle XVIII, i, com diu el meu amic Joan Francesc Mira, l'espai de poder sempre configura la identitat. El fet de tenir aquestes institucions és una garantia per a la conservació de la nostra

identitat. Pel que fa a la política concreta que es fa des de la Generalitat, la trobe encertada, en general, encara que potser a mi personalment m'agradaria que el ritme, la velocitat d'aquesta política, fóra més ràpid. El que em

«Les institucions valencianes són un fet revolucionari.»

preocupa és que hi ha un desfasament entre les realitzacions de les institucions públiques i la reacció de la societat civil com a tal. Potser les autoritats autonòmiques haurien d'anar més ràpid, però, ¿per què hi ha tan pocs rètols de botigues en valencià? Em preocupa bastant que bona part de l'opinió pública valenciana no s'haja fet conscient que no pot esperar l'impuls de les institucions públiques, sinó que és la mateixa societat civil la que ha de decidir allò que vol fer.

—*Tornant al llibre de Fuster...*

—Diria, com Ernest Lluch, que aquest, *Nosaltres els valencians*, és el llibre que ens ha fet passar de la prehistòria a la història. Continue pensant, tot i que ara en qüestionaria una part, que l'aspecte veritablement important d'aquest llibre és que potser és el primer de la història intel·lectual dels valencians en què s'ha plantejat el problema del país com a tal. Aquest impuls és fonamental. ¿Quines coses no acceptaria? Potser que Fuster en general no valora prou la interdependència país (País Valencià) —estat, amb tot el que això implica. Crec que això s'hauria d'aprofundir més. Però el fet és que, gràcies al repte que *Nosaltres els valencians* implicava, ha canviat la vida intel·lectual i en part la vida política valenciana d'una manera realment important. Ningú no podria estudiar el País Valencià sense tenir en compte Fuster i *Nosaltres els valencians*.

—*¿I creu que es podrà dir el mateix, per exemple, sobre De Impura Natio- ne, de Mollà i Mira?*

—El llibre de Mollà i Mira em sembla una operació de *marketing* al·lucinant, a les quals no estem acostumats en la precària vida intel·lectual valenciana, però no crec que es tracte d'una revisió a fons del llibre de Fuster. D'això, ni en parlen; no tracten els temes reals del llibre de Fuster, sinó que, d'una banda, intenten estudiar aspectes postfusterians, i, de l'altra fan aquesta proposta sorollosa i escandalosa de pacte que tant ha excitat la gent.

És un llibre que, en tot cas, em sembla interessant en tant que és la traducció d'una cosa que va pel carrer, en tant que tradueix una certa inquietud dels que pensen que no es pot seguir amb una política caïnista sistemàtica. I, pel que fa a la proposta de diàleg, em sembla raonable, si bé salvant algunes premisses, no a partir de discutir el sexe dels àngels ni la fórmula de l'aigua, que és H₂O i no pot ser cap altra. Hi ha coses que no es poden discutir: la identitat de la llengua, per exemple.

—*¿És possible, aquest diàleg, amb*

una dreta com la valenciana, que vostè ha criticat tan sovint?

—La veritat és que la dreta valenciana és un pecat que té aquest país. Deixant a banda excepcions ben escasses, com Joaquim Maldonado, la dreta valenciana s'ha caracteritzat sempre per unes actituds d'una duresa i un analfabetisme increïbles; d'un analfabetisme, a més, ufà de si mateix, que és el pitjor que pot passar. Sóc bastant escèptic, ara com ara, en les possibilitats d'un col·loqui civilitzat amb la dreta política del país. No estic molt segur, a més, que la dreta política represente els espectres socials de la dreta. Dubte que la dreta política represente la dreta sociològica real. Crec que per això mai no guanyarà unes eleccions.

—*Deixant la dreta de banda, de moment, crec que vostè estudià amb personatges com l'historiador Ardit, el filòleg Aracil, sociòlegs com Marqués o Ninyoles, i l'editor Eliseu Climent... Durant molts anys seguiren trajectòries paral·leles. Fins a un moment determinat.*

—Sí, i continuem sent amics. Quan coneixes una persona des que anàveu tots dos amb pantalonets curts, això... Bé, però de fet no crec ni que hàgem arrancat d'un món tan homogeni, ni que pertanyem ara a un món tan heterogeni. Des de diversos àmbits, tots compartim una preocupació seriosa pel país, no s'ha trencat el fil conductor.

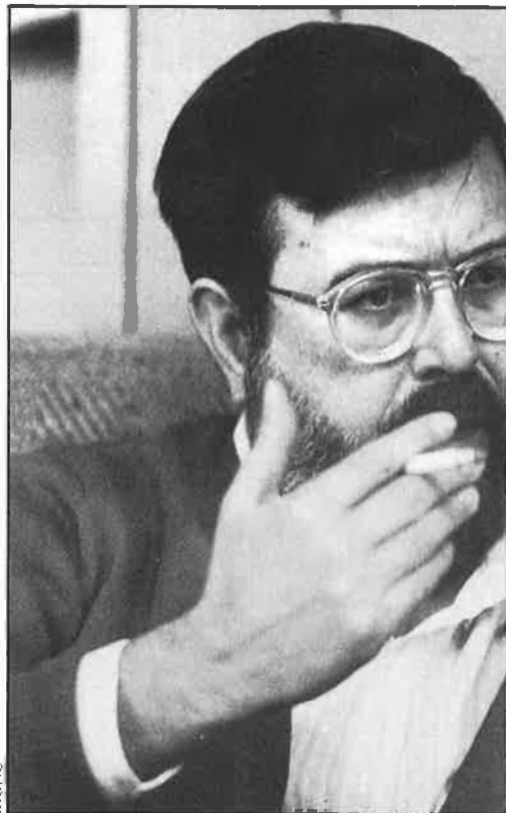
—*En 1977, vostè, junt amb un grup de militants, opten per la fusió del PSPV amb el PSOE...*

—No, no. El partit fa un congrés i aquest decideix, amb el vot del 80 per cent de la militància, anar a la fusió. Crec que així és com s'han de contar les coses, perquè, si no, resulta que després et trobes amb purs i simples insults, com els que profereixen alguns personatges de la localitat. Puc referir-me a una entrevista publicada a EL TEMPS amb Vicent Pitarch, que deia d'una manera absolutament grollera i explosiva que Cucó, Ernest Lluch i nosé-qui-més varen vendre el PSPV al PSOE.

Explicar aquestes coses mentint d'una manera conscient, perquè Pitarch estigué en aquell congrés i va tenir oportunitat de votar, és molt desagradable. Després d'una àrdua discussió política, amb una ponència política al congrés, que si no recorde malament estigué portada per tres ponents —Vicent Soler, Joan Romero i Joan Francesc Mira—, el pas al PSOE es decidí amb el vot del 80 per cent dels militants.

—*En el moment de fusionar-se amb el PSOE, a més del fet que desitjaven entrar en política «activa», ¿és cert que pensava que era una manera d'evitar futures temptacions lerrouxistes per part del PSOE?*

—Sí, reflexions d'aquesta mena a mi personalment em pesaren molt, com a d'altres companys del partit. Malgrat l'èxit menor o major de molts d'aquells

militants del PSPV en el PSOE, una de les coses més positives d'aquella entrada és que produí un cert contagi valencianista en l'interior del PSOE, i això s'ha traduït en uns comportaments polítics apreciables en aquest sentit. De no haver-ho fet, s'hauria pogut consolidar l'existència de dos partits socialistes, l'un més autòcton i l'altre més imbuït per tesis centralistes. Això, ho he parlat amb Joan Raventós, en llargues converses, i sempre m'havia dit que no volia que a Catalunya es consolidés un partit de socialistes catalans i un altre d'immigrants, amb el trencament de comunitats que això suposa.

—*I, vist amb perspectiva, ¿pensa que aquell contagi ha esdevingut infecció general? ¿Fa nacionalistes el PSOE d'ací?*

—No sé si tant com això. Evidentment, el PSOE és ple de gent que té conviccions nacionals molt clares i que, òbviament, no les amaga. Actituds lerrouxistes, que deïem abans, avui són impracticables al si del partit socialis-

ta. Fa deu anys, potser, haurien estat possibles. Només per això ja pagava la pena intentar l'aventura.

—*¿I no s'ha decebut mai? Durant el procés d'elaboració de l'estatut, i de la seua aprovació, vostè crític durament l'actitud del PSOE i dels seus negociadors, encapçalats per Joan Lerma.*

—No voldria furgar ara en velles ferides. Jo estava per un estatut de pac-

—*Ha dit alguna vegada que fora del PSOE no hi ha procés ni tasca de redreçament nacional possible.*

—La frase, caldria matisar-la, em va eixir massa lapidària. Amb això, volia dir que un procés de reconstrucció nacional difícilment es pot fer des de la marginalitat. El mapa polític valencià és un mapa encara molt elemental, molt primari, com ocorre en altres zones. Així hi ha una divisió topogràfica molt clara entre la dreta i l'esquerra, i aquesta esquerra, en una part aclaparadorament important, està encarnada pel PSPV-PSOE. No crec que aquesta dialèctica política siga alterada en molt de temps. Els comunistes difícilment eixiran de la seua debacle iniciada fa uns anys, és un món en extinció. I altres formacions polítiques de l'esquerra, nacionalistes, tenen escasses possibilitats d'arribar a les grans masses populars, cosa que no vol dir que no puguem assolir una representació parlamentària. És dins d'un partit amplament majoritari des d'on es pot arribar a transformar la societat, transformar-la inclús des del punt de vista nacional. A Catalunya i Euskadi les coses són diferents, però al País Valencià és a partir d'aquesta opció política, la socialista, que es pot arribar al redreçament nacional.

—*Pel que fa a la dreta, ¿creu que és possible que es consolide una dreta valencianista?*

—No. La dreta ha sublimat la qüestió nacional amb un populisme desgarrat, que, malgrat tenir una certa eficàcia —un diputat a Madrid i parlamentaris autonòmics—, és el que ha enverinat el país i l'ha portat a la vora del col·lapse. A mi em sembla que això té uns sostres. Es pot arribar a situar un ex-alcalde franquista a les Corts Generals, cosa que em sembla molt desagradable, si bé és la voluntat popular, però no crec que puguem anar més enllà.

—*M'agradaria saber quines són les seues relacions amb la cúpula socialista valenciana. Parlem de «famílies».*

—Uí, això de les «famílies» és una cosa molt flexible i molt dinàmica, canvia dia a dia.

—*De tota manera, i després de fortes tensions amb Lerma i l'«aparato» a l'inici del procés autonòmic, pareix que la família «ex-PSPV» s'ha anat situant molt bé. Té dos consellers, per exemple, Bru i Soler, i vostè, que és senador...*

—És un tema delicat, òbviament. Però més que un enfrontament amb persones, el que hi havia era un problema d'ideologies, o de posicions diferenciades. Era una època problemà-

tica. En el Congrés de Benicàssim vàrem presentar una candidatura «alternativa», que fou àmpliament derrotada. Després d'això, hi ha hagut un procés de «dulcificació» en les relacions. Superada la barrera de les diferències sobre l'estatut, era absurd mantenir una oposició constant, dins del partit. Diguem que hi ha hagut un diàleg fructífer, i l'actual no és una mala situació.

—*Però vostè continua «castigat» a Madrid, sense poder intervenir en la política valenciana.*

—Tampoc no és tan mala cosa, això d'estar a Madrid i a Estrasburg. Jo no faria ois a quedar-me a València, amb una responsabilitat política, és evident. Però això ja és el partit qui ho ha de decidir, no jo.

—*¿Quin partit, el de València o el de Madrid?*

—Dependria en bona part del partit valencià, sí. Mentre això no canvie, supose que seguiré en el meu «allunyament provisional».

—*¿I quines són les relacions entre els «nacionalistes històrics» del partit, com vostè, i els, diguem-ne, de més nou encuny, com els «ciscaristes», que apareixen en la premsa valenciana com el «summu» del nacionalisme dins el PSPV-PSOE?*

—Pel que fa al «ciscarisme», no puc dir si existeix o no. Encara no he trobat cap llibre explicant les bases històriques del «ciscarisme». I pel que fa al seu nacionalisme i el nostre... bé, respondria amb aquella frase històrica de «Quan arribe el moment, Déu sabrà reconèixer els seus».

—*¿Què fa un nacionalista com vostè en la commemoració del V. Centenari?*

—Això, li ho podries preguntar a Jordi Pujol, que encara passa per més nacionalista que jo i presideix la comissió catalana. Fora bromes, diré que els valencians, en això de la commemoració del descobriment d'Amèrica, ens toca ballar amb la més «guapa». No participarem en les accions de la Conquesta, ni fórem, presents al descobriment, però des dels primers missioners, comerciants o viatjants fins als exilats de la guerra civil, la presència del País Valencià a Amèrica ha estat constant. Aquesta és l'ocasió de saber quin ha estat el nostre paper allí, quines han estat les influències mútues. Amèrica, per al País Valencià, no és Namíbia, ni de bon tros. I mentre jo presidesca la comissió, ací no es faran actes nostàlgics ni neoimperialistes. Açò no té res a veure amb els Jocs Florals de la Hispanidad. □

«El pas del PSPV al PSOE es va decidir amb el vot del 80 per cent dels militants».

te, perquè no crec que es pugui implantar un estatut en contra de la voluntat d'una part important de la població. El que és evident és que, aquest procés de pacte, jo l'hauria dut endavant d'una altra manera. El Partit Socialista estava en situació de negociar amb molta més força, perquè els antagonistes, la UCD, estaven en una posició molt afeblida.

Escassos mesos després de tancar-se el pacte, la UCD tenia una de les derrotes més aclaparadores de la història política europea, i per tant el seu mànager, Fernando Abril Martorell, era ja un cadàver polític. Com a parlamentari, és públic que jo no vaig votar al Senat el títol primer de l'estatut. Però ara, malgrat ser en bona part un estatut de mínims i en bona part deficitari, és un estatut útil i que els anys que han passat demostren que era una eina política aprofitable, cosa que no vol dir que siga un estatut que s'haja de mantenir tal com està fins a la consumació dels segles.